

Nem keresett igazság Szilágyi István: *Katlanváros*, MMA Kiadó, Budapest, 2019.

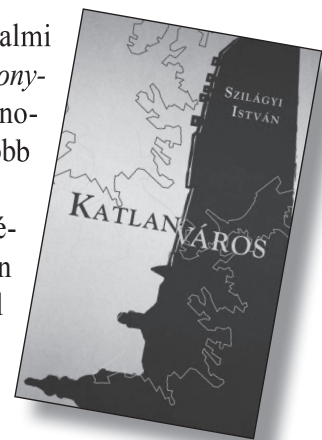
Szilágyi István „vallomások író”. De végsősoron minden író az, hiszen az irodalmi szöveg mögött – legyen az dráma vagy próza – nagyon is valóságos (még groteskségükben vagy abszurdításukban is kétségtelenül reális és életszerű) tartalmak, élmények és momentumok vannak. Nem véletlen, hogy számos kiemelkedő irodalmi alkotás alapjaiban – anélkül, hogy a referencialitás kísértésébe esnénk – valós tapasztalatokon és élményeken nyugszik. A sor Proustól (*Az eltűnt idő nyomában*) Thomas Mannig (*A Buddenbrook-ház*), vagy Máraitól (*Egy polgár vallomásai*) Veres Péterig (*A Balogh család története*) terjed, sőt, ezek jellemzik például Temesi Ferenc (*Por*), Závada Pál (*Jadвига párnája*) és Grecsó Krisztián (*Pletykanyu*) bizonyos munkáit is. Így ezekben a művekben az alkotó „saját világa” – legalább részben, de szövegszinten is kisebb-nagyobb mértékben fölismertetően és kimutathatóan – válik valamilyen mértékben és módon az író által alkotott (szöveg)világgá. Végső soron nincs ez másként Szilágyi István *Katlanváros* címmel most megjelent novellagyűjteményében sem, és ez figyelhető meg az író *Kő hull apadó kútba* (1975) című regényében is.

A Kolozsvárott élő Kossuth- és József Attila-díjas, valamint a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, nyolcvanegyedik évében járó író új kötete hat kisprózai szöveget tartalmaz, amelyek keletkezési ideje az 1960-es évek és az 1980-as évek közötti időszak, és amelyek korábban az egykori Utunk című erdélyi irodalmi és művészeti hetilap valamelyik évkönyvében jelentek meg. Ezekben az írásokban – mint műveinek többségében – a szerzőt az emlékezés és az irodalom, a magánügyek és a közéleti kérdések, az egyéni sorsok és a történelmi folyamatok közötti kapcsolatok foglalkoztatják. A néhol kissé rezignált és ironikus beszédmóddal, néhol pedig bájos anekdotikussággal és – csodálatos írói eszköztelenséggel megkonstruált – elbeszélői naivitással megalkotott szövegeknek így válik hősévé például az az Adorjányi Julianna, akinek életét a nagypolitika és a történelmi sorsfordulók jelentősen befolyásolták, akinek zilahi sírja mellett állva a romániai magyarság – egyáltalán: a köztes-európai kicsiny népek és kisállamok – „nyomorúsága” jelenik meg (Bibóval szólva). Aki-

nek halhatatlanságát nem az irodalmi alkotás (a könyvben szereplő *Asszony-élet egy sírkövön* [1976] című novella) örökkévalósága, hanem több tucat leszármazottja biztosítja.

„Kelet-Európa plebejus vétetésű írói az elmúlt fél évszázadban nagy kedvvel és sok tehetséggel állítottak örököt apáiknak, letűnt társadalmi rendek kiszolgáltatottjainak. Nemegyszer megbábtak igazságot szolgáltatni visszamenőlegesen is nekik, jóllehet ezek az apák s nagyapák rég megbékéltek közben virág, bogár meg fű létükkel, egyszóval rég nem keresték már a maguk igazát. Miért hát akkor a szobor nekik? Nem egy kortárs író számára ez bármennyire is lelkiismereti kérdés, ősei »műbe mentése« nem egyéb, mint a tőlük való elszakadás hadmozdulata” – írja az imént idézett írásában Szilágyi István, aki az ebben a kötetben összeválogatott szövegeiben – hasonlóan a beletörődött és a történelem által megtépzott apákhoz és nagyapákhoz – nem keresi az igazságot, hanem kimondja és rögzíti. Hogy aztán az irodalom eszközkészletével megjelenített igazság alapjául szolgáljon a továbblépésnek és a továbbélésnek.

A *Katlanvárosban* közreadott írások tere elsősorban a múlt századi Zilah és Kolozsvár: házak, utcák, hátsóudvarok, kollégiumi hálók, szerkesztőségi szobák, temetők sűrűsödnek koherens világgá a lapjain, amelyeken a történelmi alakok (Kis Pippin frank királytól XII. Károly svéd uralkodón keresztül Weselényi Miklósig) és a klasszikusok (Ady Endrétől Albert Camus-ig) mellett ott találjuk a kortársakat is: Szöcs Istvánt, Szilágyi Domokost, Hervay Gizellát, Lászlóffy Aladárt és a többieket. Ezek az írások ugyanakkor két fontos tanulsággal is szolgálnak Szilágyi Istvánról. Az egyik, hogy vállaltan nemzedéki kérdéseket dolgoz föl (az 1950-es és '60-as években a romániai magyar irodalomban jelentkező alkotók emberi és poétikai útkeresését) filológiai és szociografikusan is tüéles pontosságú novelláiban. A másik, hogy Szilágyi István társadalmi elkötelezettségű alkotó: a posztmodernre jellemző és a verbális játékokra is játszó szövegtengerrel szemben hagyományos nyelvi megformáltsággal, történelmi-társadalmi élményanyaggal fölverte alkot – és válik a nem keresett igazságok kimondójává.

Miklós Péter